

ODGOVORI NA VPRAŠANJA IZ ZSKJ; prof. Stabej

1. DIGLOSIJA / DVOJEZIČJE - je raba različnih jezikov za različna funkcijska področja.

Npr.: slov. j.: privatno, praktično

ital., nemš. J.: uradno, javno

Do tega pojava pride zaradi pomanjkljivega znanja maternega jezika (obvladovanje narečne sfere).

V SLO je do zavedanja tovrstne situacije prišlo v 18. st., ko so ugotovili, da se za prestižnejše govorno področje uporablja nemščina, neizobraženci pa komunicirajo v slovenščini. Ta diglosija skoraj avtomatično zagotavlja tudi socialno razločevalnost (izobraženci). Asimetričen status med jezikoma.

Diglosija jezikovne zmožnosti – tisti, ki govorijo jezik B, ne morejo preživeti (državljeni 2. reda). Z jezikom A se lahko uveljavi in funkcionira v družbi, če se ga nauči – pogosto prihaja do procesa ASIMILACIJE.

Le en jezik ima dostop do formalnih položajev, drug je omejen na neformalno občevanje.

Ena skupnost si zaradi tega krepi položaj, druga pa kulturno, civilizacijsko, politično peša.

2. BILINGVIZEM / DVOJEZIČNOST

- je obvladovanje (*aktivno*-pišeš in govoriš ter razumeš jezik, *pasivno*-le razumeš, ne znaš ga samostojno tvoriti, *delno*) dveh jezikov, načeloma za vsa funkcijska področja.
- ta pojav je značilen na območjih, kjer se stika ali živi več jezikovnih skupnosti.
- sobivanje dveh jezikovnih skupin. Pride do pojavov, ki jih opazujemo s stališča celotne družbe:
  - o Če je razmerje med njimi enakopravno govorimo o bilingvizmu
  - o Če pa ena podrejena drugi potem govorimo o diglosiji.

Dvojezičnost je:

- o Kolektivna (če večina članov j. skupnosti obvlada nematerni jezik, a še vedno živi v domačem okolju)
- o Individualna (če le nekaj pripadnikov zna nematerni jezik)
- o Enostranska (če se j. manjšina nauči j. večine v državni skupnosti)
- o Javna (če se lahko v dveh jezikih govori v uradih ...)

Dvojezičnost je pojav, kjer sta dva jezika (ali več) enakovredno zastopana, imata enake možnosti za uporabo. Simetrija med dvema jezikoma. Oba jezika imata enak formalno-pravni status, ta zagotavlja enake pravice.

3. STATUS JEZIKA – položaj jezikovne zvrsti v jez. skupnosti. Pomemben je v večjezikovnih skupnostih.

STATUS jezika – položaj jezika v družbi

PRESTIŽ – položaj jezika pri posamezniku

- a) FORMALNO-PRAVNI STATUS (de jure) – to je pojem, ki označuje pravno določen položaj jezika v družbi (v uradnih listinah – izvršilna in sodna zakonodaja). Kako neka družba v svojih pravnih aktih opredeljuje jezik. S tem statusom lahko določamo le kvantiteto jezika in ne kvaliteto. Lahko se razlikuje od dejanskega statusa jezika. Skupnost, ki ima politično in gospodarsko, je močnejša, in tudi, če je manjša po številu, lahko uniči drugo. Lahko pa govorna in nacionalna skupnost prekrivata.
- b) DEJANSKI STATUS JEZIKA (de facto) – dejansko kateri se jezik uporablja v vsakdanjem občevanju. Odvisen je od položaja jezika v vrednotnem sistemu govornika in od situacije, v katerih se jezik uporablja.

Dejanski statusa je odvisen od CIVILIZACIJSKE (zgodovinsko zavedanje, kaj družī skupnost), KULTURE (zaradi česa je vredno živeti) IN POLITIČNE (dobra ponudba slov. jezika, je konkurenčen tujim ponudnikom) MOČI NEKE GOVORNE SKUPNOSTI.

Načrtovanje statusa se doseže z uresničevanjem v vzgojnem procesu, s popravljanjem, dopolnjevanjem, ovrednotenjem in načrtovanjem korpusa. S predpisovanjem težko doseči status slovenskega jezika. Ko se je začela rasti kulturna in politična moč Slovenije, jezik dobil takšen status, kakšnega ima sedaj.

Za uveljavljanje jezikovnega statusa so nujni pogoji:

- Izdelovanje korpusa
- Normiranje
- Kodifikacija KJ

4. INTERFERENCA na jezikovno podobo besedila vpliva drugi jezik z drugo strukturo. Vdor drugojezičnih prvin v nek jezik. Rezultati tega so napake. Je pogost pojav v dvojezičnosti. Do interference lahko prihaja v vseh ravninah jezikovnega sistema: (glasoslovje, pravopis, oblikoslovje, skladnja, besedje), lahko pa pride tudi do vnašanja narečnih prvin v knjižno besedilo (glasoslovje- tko, dost, oblikoslovje- Markota; skladnja- se naj vrne; besedje- fletn, švoh)– to so sistemske napake, ne slučajne, poljubne.

Dve vrsti interferenc.

A – MATERNI JEZIK

B- NEMATERNI JEZIK

A VPLIVA NA B (ČE B znamo slabše)

B VPLIVA NA A (ČE A znamo slabše)

5. JEZIKOVNA ZMOŽNOST

(Gre tudi za dejavnost, zmožnost posameznikov in/ali skupin, ki zavestno presegajo jezikovno kulturo neke skupnosti in jo zavestno spreminjajo. Skušajo spreminjati status in krepiti korpus.)

Jezikovna zmožnost je zmožnost za komunikacijo. Zmožnost za učenje in govorjenje je genetsko vgrajena, v nadaljevanju dobimo iz okolja. Predstavlja poznavanje slovničnih in sporazumevalnih pravil.

Je lingvističen izraz, ki se nanaša na posameznikovo

- *sporazumevalno* (poznavanje besedilnih vzorcev in vedenje o sporazumevalnih položajih)
- *slovnično zmožnost* (poznavanje jez. ravnin: fonematika, grafematika, morfologija, sintaksa + leksika). Leksika samostojno zato, ker lahko komuniciraš samo z leksemi, brez slovničnih pravil; zmožnost do neke mere)

Roman Jakobson: jezikovna zmožnost je kod, ki je samo v naših možganih torej govorcev neke skupnosti.

6. KORPUS JEZIKA

*Je vsa materialna plat jezika, ki se lahko opazuje samo skozi realna, konkretna besedila.

*Je zaloga besedil, ki so nastali v nekem določenem obdobju v nekem določenem jeziku.

- a) Vzpostavlja statusno vrednost jezika

- b) Ponuja zglede za nadaljnje oblikovanje besedil
- c) Omogoča izbiro jezika v širšem spektru govornih položajev

*Je tudi vrsta stalnih besedilnih oblik, ki se širijo v neki družbi. Sem spadajo:

- a) Vsa natisnjena besedila in rokopisi
- b) Govorjena besedila, ki so se z ustnim izročilom prenašala iz roda v rod (večinoma se od tega ohranijo molitve, pridige, ljudske verzifikacije).

Korpus je sestavljen iz kodifikacije (pravopis, pravorečje, slovnica, slovar) in besedil ter njim pripadajočih besedilnih vzorcev.

7. DVOJNA FORMULA

Je stilistično sredstvo, ki se pojavi v času baroka (17. st.) v reformatorskih pridigah.

Pomeni dva sorodna izraza. Gre za pretežno priredne zveze izrazov, ki so vezane z vezniki *inu*, *ali* in so vpeljane v besedilo z namenom, da bolj poudarijo tisto, kar je pomembno in da si ljudje lažje zapomnijo namen sporočila, da lažje razumejo sporočilo *Baba se je svetila inu pravila; Svetnika govorita inu velita*.

V baročnem stavku je vrednost ista kot v stavku iz prejšnjega obdobja, le možnosti zvez z različnimi vezniki je več. V celotni stavčni razporeditvi prihaja do stopnjevanja stavkov od osnovne misli. To stopnjevanje doseže dva viška:

- sporočilen na koncu (preprosta filoz. misel)
- zgodbeni (vrhunec zgradbe, prispodoba);
- na povedek je obešeno veliko prilastkovnih odvisnikov

8. Katera besedila obsegajo BRIŽINSKI SPOMENIKI, v kakšnih zgodovinskih okoliščinah so nastali (čas, kraj in vzrok za nastanek); navedite kratko jezikovno oznako spomenika.

Najstarejša slovenska in slovanska besedila. Najstarejša slovenska besedila napisana v latinici. Trije slovanski zapisi so nastali v obdobju 972-1039. Nastali verjetno ob Vrbskem jezeru. V času saških vladarjev. Pomenili so ponoven kulturni dvig evropskega zahoda. Najstarejši zapis v slovenščini.

II. in III. BS so bili napisani v času službovanja frejsinškega škofa Abrahama (umrl l. 994). Pergamentni kodeks, v katerega so te spomeniki uvezani, je pripadal škofiji v Frejsingu. Danes se hranijo v Münchenski državni knjižnici (clm 6426).

BS so se uporabljali med Slovenci; dokaz temu je, da je II in III BS napisala ista roka kot listino o zamenjavi posesti med freisinškim škofom Abrahamom in plemenitim klerikom Ruodharjem na zgornjem Koroškem (ta je bil ok. L. 1000 še slovenski predel).

I. BS spovednega značaja. Njegova prva vrstica pojasnjuje, kako se je govoril (duhovnik pozval vernike, da so ponavljali besede, ki jih je izrekal). Zgradba je skrbnejša od zgradbe v III. Posamezni sestavni deli ne izstopajo iz celote tako očitno kot v III BS (Odlomek Vere).

II. BS je nagovor duhovnika laičnim vernikom, pripovednega značaja. Je namenjen prepričevanju ljudi – laičnih vernikov, temu služita tako vsebina pripovedi, kakor njena retorična izdelanost. Opis zgodovine človeštva, nauki Cerkve.

III. BS pa je odgovor v obliki izpovedi na besede človeka iz vrst cerkvene hierarhije, izpovednega značaja. Predstavljajo človekovo komunikacijo s Bogom: pomembna je vsebina, ker samo ta rešuje posameznikovo dušo v trenutku poslednje sodbe.

BS so napisani v minuskuli s prehoda 10. st. v 11. st., ki je dedinja **karolinške minuskule** (po Karlu V. ki se je zavzemal za uveljavitev enotne pisave v celotnem svojem imperiju).

Besedni red je vzvišen: dela Satanova

----- *tudi običajen: mrzka dejanja*

Vpliv tujejezičnih prvin, zlasti latinskih zgledov

Nerazrešena problematika: izvornost ali tujejezičnost predloge

9. Katera besedila vsebuje STAROGORSKI ROKOPIS, kdaj in kje je nastal in s katerim drugim besedilom je najsorodnejši?

Starogorski rokopis je zapisal Lavrencij iz Mirnika med l. 1492 in 1498, sedaj pa se hrani v nadškofskem arhivu v Vidmu.

Najden je bil v kapitelskem arhivu v rokopisni knjigi bratovščine svete Marije na Stari Gori pri Čedadu.

Obseg: 179 listov, zadnja dva v sln. j.; 3 molitve (Oče naš, Zdrava Marija, Jest Veujo)

Podobnost: Celovški/Rateški rokopis (1362-1390), podobnost v vsebini in jeziku:

1. oba napisana v gotici
2. v obeh je beseda kraljestvo (od Karla Velikega) nadomeščena z bogastvo, kar priča o starejši predlogi
3. podobnost v vsebini in jeziku (Oče naš, Zdrava Marija, apostolska vera – tudi v Celovškem/Rateškem rokopisu)

Vsebuje narečne posebnosti (gorenjske, notranjsko-kraške, beneške)

10. Katera besedila vsebuje STIŠKI ROKOPIS; kdaj in kje je nastal; na kratko označite njegove jez. značilnosti.

Oba karantanska spovedna obrazca, ki sta nam izpričana v I in III BS, ustvarjena mnogo umeteljneje kakor obrazca spovedi v **Stiškem rokopisu** iz 15. st. Tu se besedni red se bliža običajni govorici. Zgradba obeh stiških obrazcev spovedi je preprosta, skoraj naštevalna: osrednji del besedila zavzema seznam grehov. V začetku je odpoved hudiču, na koncu pa prošnja za milost. Človekov pogovor z Bogom nič vzvišen.

Stiški rokopis sta ustvarili dve roki (hrani ga NUK):

1. ok. L 1428 je neki češki cistercijan, ki se je v času husitskih vojn zatekel v samostan na Dolenjskem, zapisal Predpridižni klic *Gospod usmili se* in koralno pesem Marijino antifono *Češčena bodi kraljeva* (Salve Regina), Napisan je v gotici, ima češke značilnosti, gre za staro češki rokopis.
2. o. l. 1440 pa je njegov učenec zapisal dva spovedna obrazca (eden se mu je ponesrečil) *Ja se odpovem hudiču* ter velikonočni kirielejson – prvo kitico ljudske cerkvene pobožne pesmi *Naš gospod je od smrti vstal* - prva zapisana slovenska pesem.

Zapisovanje (»dejlam«; »gospud« – namesto knjižnega »o« kar »u«; »šč« ohranjen)

Jezikovne značilnosti:

1. besedni red se bliža običajni govorici in ni tako vzvišen
2. zgradba je preprosta, naštevalna: osredni del besedil zavzema seznam grehov

3. na začetku odpoved hudiču, na koncu pa prošnja za milost
4. človekov pogovor z Bogom je zemeljski in ne vzvišen, grehi se zmanjšajo na grešice.

Povezava s celovškim rokopisom.

Najstarejši samostan na ozemlju današnje Slovenije je cistercijanski samostan v Stični.

Celovški rokopis je nastal v Ratečah med l. 1362 in 1390, danes pa se hrani v Celovcu

Beneškoslovenski rokopis (1497) je delo notarja Johannesesa, ki je danes v Čedadu. Napisan v humanistični pisavi.

Celovški, Stiški in Starogorski rokopisi so ustvarjeni v različnih oblikah gotice ali frakture, ki se je razvila iz naslednic karolinške minuskule ok. L. 1200; **gotica** je kraljevala na evropskem zahodu vse do 15. st, ko je jo začela izpodrivati **humanistika**, pisava, ki je bila po zgledu karolinške minuskule ok. L. 1400 ustvarjena v Italiji. Trubar je dal svoji prvi knjigi l. 1550 natisniti v gotici, vendar jo je v naslednjih izdajah nadomestil s humanistiko. To je odtlej osnova slovenske pisave, sicer pa se je naš jezik s to obliko črk srečal v Beneškem rokopisu.

11. Katere elemente standardnosti slovenskega jezika vsebuje PREDREFORMACIJSKI KORPUS SLOVENSkih BESEDIL (do 1550)?

(molitve, pridige, pesmi) Večinoma verska besedila. Začela so se pojavljati posvetna. Jezik ni bil standardiziran (književnega se naučijo). Lahko pa govorimo o kulturnem jeziku, ki je bil drugačen od jezika vsakdanjega sporazumevanja. Vsakdanji jezik se je razčlenil regijsko. V srednjem veku je bilo vse od boga.

FEVDALIZEM: SREDNJI VEK – RENESANSA - HUMANIZEM

13. st. latinščina (živ je bil, ni bil materin jezik) začela izgublja svoj status edinega jezika (sveti jeziki so hebrejščina, latinščina in grščina). So se začeli uveljavljati novi jeziki – VERNAKULAR.

V 13. st. utemeljujejo da je bolj pravi jezik od latinščine živi jezik. To v posledici razlog in pogoj za nastanek slovenščine in protestantizma.

Od 15. do 16. st. se je srednji vek zaključeval in se prevešal v novi vek.

Od svobode do hierarhične ureditve. V SV oblast je bila od boga dana (cerkvena oblast), v NV človek prihaja v ospredje 1848 – formalno-pravno odpravljen fevdalizem na Slovenskem – odpravljeni privilegije z rojstvom.

Mobilnost je postala večja (romanja, ko izraz religioznosti in želje po potovanju). Ta omogočala pretok informacije, s tem spremembo miselnosti. Z nastajanjem meščanstva ljudje niso več vezani na zemljo.

Prenehanje medetičnih kolonizacij – preseljevanje, kolonizacija ljudi, nasilna selitev celih vasi, večjih delov. Stabilizirala se je etična sestava. Pod vplivom drugih jezikov so se začeli preoblikovati izhodiščni, tudi nekaj ostajalo.

Do Saussura ljudje med znakom in pojmom vidijo nekaj logičnega, božanskega. Sholastično razmišljanje – vir znanosti je bog in ne spoznanje. To prišlo šele v poznem srednjem veku.

V zgodnjem srednjem veku je vladala velika nepismenost. Pismenstvo je sprva bilo značilno praktično samo za vrhunsko izobražene duhovnike. Srednjeveška družba je bila nepismena, tudi fevdali. Šele od dr. pol. 10. st je vrhunska izobrazba postala vrlina, s katero se odlikuje vladar. Kmalu se razvije viteška epika in lirika, ki ju ustvarjalo nižje plemstvo. Dvor koroškega vojvode Bernharda II Spanheimskega (1202-56) je bilo pomembno središče viteške kulture. Omenjeni vojvoda pesnika Ulricha Liechtensteinskega pozdravil v sln. J. (»Bug vas primi, kraljica Venus!)

-Duhovna in plemiška učena kultura se izraža skozi pismenstvo

-Ljudska besedna kultura pa se prenaša ustno (narodne pesmi, pripovedki), nanaša na tretji stan – meščanstvo.

Kulturna središča, kjer so prepisovali in širili cerkveno književnost so bili SAMOSTANI. Menihi so bili večinoma tujci, ki so za knjiž. j. uporabljali latinšč. ali nemščino in zato svoje delo niso uspeli širiti iz samostanskega kroga. Na ljudstvo so vplivale le pridige v cerkvah (biblijske zgodbe, svetniške legende).

Tudi v Z. In SR. Evropi ni bilo kakšne pomembne slovstvene dejavnosti v ljudskem j., ker je za knjižno rabo prevladovala latinščina. Edino pomembnejše delo v lj. j. so bili JUNAŠKI SPEVI GERMANSKEGA LJUDSTVA, šele potem VERSKE PESNITVE.

V 11., 12. st so se začelo razvijati cerkveno, junaško, viteško in meščansko slovstvo. V SV je slovensko slovstvo doseglo 1. vrh, začelo je nastajati slovstvo v okvirih in stiku z evropsko kulturo. Zaradi manj razvitih soc. razmer je premoglo le 2 obliki:

- Cerkveno ljudsko slovstvo oz. pismenstvo. Maloštevilno. Cerkevna ustna kultura za razliko med ustnim ljudskim izročilom je uporabljala jezik, ki je bil prevzdignjen nad vsakdanjo govorico ljudstva.
- Ustno ljudsko slovstvo. Pomembnejše, bogatejše.

Pismenstvo:

- bilo je maloštevilno (molitve, pridige)
- vrh je doseglo v BS, napisanimi po starih predlogah. Je prva znana podoba SJ – danes je osnova za ugotovljajne razvojne stopnje SJ. Celovski, Celovski, Stiški, Beneškoslovenski oz. Črnjevski in Starogorski rokopisi.

Ljudsko slovstvo

- peništvo je bilo na 1. mestu
- balade, romance, lirski pesmi (ljubezenske, nabožne, šaljive), legendarne pesmi
- proza: legende, pravljice, pripovedke, uganke, pregovori
- v 16. st. začne LS razkrajati: motivi in obča tema ostajata, oblike se spreminjajo; različne narečne osnove

12. Prva slovenska slovnica (avtor, kdaj je izšla, v katerem jeziku je napisana in zakaj, namen, naslovnik)-

ADAM BOHORIČ 1584 slovnica *Arcticae horuale (Zimske urice)*. Izid: *Wittemberg*

Zgledoval se je po Melanchtonovi grški slovnici v latinščini.

Je tesno povezana z Dalmatinovim delom., Bohorič je bil v komisiji, ki je pregledovala Dalmatinovo Biblijo. Pregledoval pravopisno usklajenost. Zapis njegovih opomb je tvoril podlago slovnici. Je šibko delo, bistvenih posebnosti slovenščine ni izrekel, pač pa v njej iskal latinske značilnosti. Obrazložitev črkopisa je obširna in dosledna, vendar to ni njegov izum, tu sta mu pot kazala Krelj in Dalmatin. Bil vseslovensko usmerjen. V uvodu je zapisal, da so vsi slov. j. so narečja enega jezika, ki so razumljivi za vse slov. narode. Na podlagi enega se lahko naučiš drugega.

Pomen slovnice ne samo v tem, da pojasnjuje in daje smernice mlademu SJ, ampak v dejstvu, da je slovenščina po treh desetletjih svoje rabe dobila slovnico, znanstveni dokument svojega obstoja v knjigi. V Prešernovi dobi abecedi, ki so jo ustvarili Trubar, Krelj in Dalmatin, dali ime bohoričica.

Obseg: 279 strani; 5 delov (uvod, pravopis, oblokoslovje, skladnja, kazalo) + zbirka manj znanih besed

Ponatis: v 18. st oživi zanimanje za slovnico: 1715 izda Hipolit anonimno BS; 1758 pa Jezuiti v Celovcu izdajo v nemški verziji. Naslovnik: izobraženo občinstvo, plemiči, sinovom veljakov, ki poznajo latinščino.

+ (glagolski vid, obsodi rabo členov, ker je to nemški vpliv; zbirka manj znanih besed). Ne razlikuje 6 sklonov.

Namen: pojasniti sln.j, da bodo lahko ljudje brali in razumeli sveto pismo

13. Katera kodifikacijska dejanja za slovenski jezik so bila opravljena v obdobju 16. st.

Slovnica Arcticae horulae, Bohorič, 1584

Register besed v Dalmatinovi Bibliji, 1584

Megiserjev slovar, 1592

(Reformacija je versko gibanje za obnovo krščanstva in cerkve. Obnova cerkve v duhu prvotne krščanske čistosti in odprava napak.)

Protestantski pisci

16. stoletje:

- Tiskana knjiga na Slovenskem
- Zveze med ohranjenimi drobci iz prejšnjih stoletij je bila majhna
- Plemiči, meščani in deloma duhovniki pojtujčeni (so segali po latinskim in nemškim knjigam); kmet je neuk. Ni bilo naslovnika za pisanje v slovenščini (duševno hrano dobival v cerkvi).
- Potreba, da cerkveni teksti se ustalijo v ljudskem jeziku, pripeljala cerkev do prevodov cerk. tekstov v SJ. Do 16. st. (1461. prva slovenska škofija z slovenskimi vladikami) so duhovniki tekste prevajali sproti, niso bili natančni. Vse ozemlje je odvisno od tujega, zato tudi cerkev ni čutila potrebe po izpremembi starega stanja.
- Cerkevni preobrat – Lutrova reformacija je povzročila spremembe. Njihove zahteve, da naj bi bil liturgični jezik vsakemu razumljiv in da lahko vsak vernik bere Sveto pismo. Ta ideologija je rodila na Nemškem številne nemške tiske.
- 1535 v Ljubljani se je pojavil kot pridigar Trubar. Njegov učitelj tržaški škof Bonomo. L. 1547 beži na Nemško. Od tam pošilja prve protestantske knjige (Urban Textor doseže priprtja krivovercev, Trubarju je grozil zapor, zato zbeži)
- 1561 se je Trubar vrnil v Ljubljano, kjer so ga nastavili za superintendenta – predstojnik pridigarjev sln. cerkve). V tem času so protestanti pripravili javno cerkveno organizacijo.
- 1563 ustanovili šolo – gojili nemščino, latinščino, računstvo, verouk; slovenščina je bila zapostavljena, ker za ustroj šole so odločali tujci
- Trubarja so ponovno izgnali; na slovenskem so ostali njegovi pomočniki: Krelj, Juričič, Tulščak (Cerkovna ordnunga)
- 1575 prvi ljubljanski tisk, Janž Mandeljc
- Dalmatinova Biblija, ki jo pregledala revizijska komisija; finančna podpora Kranjske kot Koroške in Štajerske
- 1598 Ferdinand nastopi proti novovercev; izgon luteranskih pridigarjev in učiteljev
- 1599 sta škof Hren na Kranjskem in škof Brenner na Koroškem pridigali in so morali kmetje in meščane s prisego odpovedati protestantizmu. Sežigali protestantske knjige (11 voz knjig zgorelo v Ljubljani), rušili cerkve.
- Na Koroškem so ostali protestanti in najprej naskrivaj prepisovali knjige, potem pa, ob verski svobodi, ki jo je razglasil Jožef II, do knjige, ponatisa Dalmatinovega molitvenika iz 1584.
- Protestantizem se je ohranil tudi v gornjem Prekmurju, kjer je bila na Ogrskem verska svoboda. V 18. st. so se začeli udejstvovati v slovstvu.

14. Pojasnite vlogo in pomen biblije v korpusu KJ. Orišite usodo in vlogo Dalmatinove Biblije po protestantizmu.

Dalmatinova Biblija 1584 Prevajal jo je 10 let. 1578 končal prevod starega testameta; glavni vir Luthrov prevod; pri prevodu novega testameta mu je pomagal Trubarjev prevod, vendar ga je približal Luthrovemu. Pomemben je register, ki pojasnjuje knjižne besede z dialektičnimi in hrvaškimi izrazi (naj bi biblija bila razumljiva čim širšim krogom). Prevod sam je izredno delo, če odštejemo germanizme, ki se jim si mogel izogniti nobeden šolani pisec v tuji kulturni sredini, predstavlja jezikovno umetnino, umetljni slog. Ko so zagoreli protestantski ognji, so Bibliji prizanesli. Katoliški duhovniki so jo, z višjim dovoljenjem, uporabljali, ker niso imeli druge. Kar jih je motilo so iztrgali, prečrtali. Tako je bilo 200 let (1784, do 1. Japljevega prevoda; prvi katoliški prevod svetega pisma) pomagala vsem tistim, ki so hoteli slovensko pisati; je jezikovna osnova slovenskega knjižnega izročila; iz nje so črpali normo. Delo protestantov ni bilo docela uničeno, živelo je naprej v Dalmatinovi bibliji in ohranilo tradicijo našega KJ do današnjih dni.

Biblija je temelj naše književnosti in KJ. S prevodom v sln. je D ustvaril podlago za nadaljnji razvoj sln. lit. tradicije do razsvetljenstva. Izšla v 1500 izvodih. Izide v Wittembergu in ga v sodih pretihotapijo k nam. Po obsegu največji dosežek reformacije.

15. Opredelite razvoj pisave SKJ od 16. do 2. pol. 19. st.

Iz karolinške minuskule v 15. st. je nastala humanistična pisava (imenovana po ital. Humanistih, ki so zavračali gotico), iz nje pa so se sčasoma razvili pisave evropskih jezikov, tudi slovenskega (že v 16. st). Ker humanistična pisava ni imela dovolj črk za vse glasove novih jezikov, so jo morali prilagajati. Trubar je Katekizem/Abescednik najprej l. 1550 napisal v gotici (različica nemš. pisave), potem pa v humanistični pisavi (latinica) l. 1555. Za sičniki, šumniki in zlotnike uporabil: ç(s), s(z), z(c), zh(č), sh(ž), ch(š). Ta pisava je pomanjkljiva

JANEZ KRELJ Postila slovenska 1567 jezikovne reforme. Je razlaga nedeljskih in prazničnih evangelijev, je priljubljena knjiga med duhovnikom in laikom. S to knjigo stremi k premišljenemu, spretnemu **izboljšanju slovenske pisave**. V predgovoru je opozoril, da Dolenjci in Notranjci govore čistejši jezik kakor Gorenjci in Korošci. Postavil je KJ na širšo podlago kakor Trubar. Ima manj germanizmov. V pravopisu je prvi dosledno rabil znake za šumnike in sičnike, označal mehki *lj, nj*, ločil *v* in *u*, uvedel akcentske znake. Juričič in Bohorič sta sledila Kreljevemu pravopisu v svoji šoli. Vendar Mandeljc, ker delo niso takoj natisnili, je dal prelititi ga nekemu v stari Trubarjev pravopis (druga izdaja Kreljeve postile 1578 ne pomenila napredka, kakršnega je načrtoval Krelj). Šele Dalmatin je postal pravi dedič Kreljevih prizadevanj.

ADAM BOHORIČ je sledil Kreljevemu prizadevanju po doslednosti in izboljšanju slovenske pisave. Opozarjal Dalmatina na važnost novega pravopisa. V Prešernovi dobi je pisava, ki jo ustvarili Trubar, Krelj, Dalmatin, dobila ime bohoričica (od 1584 do 1840; 30 znakov, se je obdržala do sr. 19. st).

Bohoričico sta skušala reformirati v smislu en fonem ena črka Metelko in Danjko, vendar je bila reforma zavržena, bohoričica pa malo za tem nadomeščena s gajico (slovenico).

1809 JERNEJ KOPITAR Slovnica slovanskega jezika na Kranjskem, Koroškem in Štajerskem. Pozival tudi k reformi pisave – zagovarjal je načelo, da naj bi vsak glas imel svojo črko. Nasprotoval dvočrkjem (bohoričica). Se zavzemal zato, da naj bi bila črka iz enega dela (proti gajici).

Njegove ideje sta prevzela Fran Metelko in Peter Dajnko:

1824 DAJNČICA nov črkopis, v nemško pisani SSJ. To pisavo uporabljal v svojih delih, napisanih v vzhodnoštajerskem narečju, L. 1838 so prepovedali v šolah.

1825 METELČICA F. Metelko v nemško pisani slovnici SJ predlagal novo pisavo – vsak glas se zapisuje z eno črko. Zaradi mešanja lat. in ciril. črk, pisavi sta se ni prijeli – nista enotna. L. 1833 prepovedana.

Črkopisa neuporabna, ker sta zaznamovala glasove, ki jih posamezna narečja niso poznala. Slovence nista vodila k enotnemu KJ, ampak sta ga razdvajala.

1833 Zaradi kritike M. Čopa so metelčico prepovedali v šolah. ČRKARSKA PRAVDA (1831-33); široka polemika med Kopitarjem in Čopom; spopad med zagovorniki in nasprotniki metelčice).

1832 ANTON MURKO spet uveljavil bohoričico v slovnici *Teoretično-praktična SS*

1845 Prizadevanje za izboljšanje slovenske pisave se je končno izoblikovalo, ko se je dokončno uveljavila GAJICA (pisavo so uporabljali Čehi, s posredovanjem Ljudevita Gaja so je sprejeli Hrvati, od njih pa Slovenci, čeprav ne zaznamuje vseh glasov SJ). Za mirno vpeljavo gajice ima zasluge Janez Bleiweis, urednik *Kmetijskih in rokodeljskih novic* 1843. Objavljal članke v gajici.

Gotica: različica nemške pisave

Bohoričica: slovenska različica nemške pisave z latiničnimi črkami

Metelčica: latinica, dopolnjena s ciriličnimi črkami

16. Opredeli korpus slovenskih besedil 17. st. In njihovo jezikovno podobo.

(verska premišljevanja, molitveniki, pridige, katekizmi, verske igre)

17. st. **OBDOBJE PROTIREFORMACIJE, KATOLIŠKA OBNOVA** – Obdobje rokopisov in redkih natisnjenih verskih knjig.

PRVO OBDOBJE – zastoj 1615-1672: protestantske knjige skoraj vse, razen DB, sežgane; v družbenem in polit. življenju se rabi neslovenski j.; preganjanje protestantov, se oblikuje novo plemstvo; pouk v jezuitskih šolah je bil v latinščini, kasneje v nemščini

DRUGI DEL KATOLIŠKE PRNOVE, zaznamovan s slogom baroka, pridige: v času baroka spet zacveti knjiž. tradicija.

Konec 17. st. zač. 18. st. se razmahne izdajanje sln. knjig z versko vsebino in za duhovnike. Takrat izide veliko pridig, ki se razlikujejo od protestantskih, so živopisne, osnovane na 2 viških na zgradbenem in sporočilnem višku., dvojna formula. V njih se kaže variantnost, ki postane konkurenčna normi. Prispodobe, eksemplične, prepričevanje, latinski citati, dolge povedi. V jeziku avtorjev, ki so naštetih spodaj, najdemo značilnosti pokrajin, iz katerih izvirajo. Pridige so baročne, vsebujejo številnejše figure (kopičenje, protistava, barviti primeri, mnogovezej, govorniško vprašanje in odgovor).

- Med leti 1691-1707 izide največje delo tega obdobja: 1691 Janez Svetokriški (Vipavska) izdal 5 knjig pridig v zbirki *Sacrum promptuarium, Sveti priročnik (233 pridig)*
  - 1684 Matija Kastelec (Notranjska) zbirka pridig *Nebeški cilj*. Z njo vpelje v cerkveno slovstvo sproščeno obliko verske meditacije
  - J. Valvasor izda 4 zvezke v nem. j. 1689, *Slava vojvodine Kranjske*, v kateri opisuje Kranjsko z vsemi pokrajinami in naravnimi in zgodovini znamenitostmi.
  - o. Rogerij, F. M. Paglovec (Gorenjska)
- 1612 Tomaž Hren je bil ljubljanski katoliški škof – ohranjevalec protestantskega jezika. Izdal je zbirko evangelijev in apostolskih pisem *Evangelia inu listuvi* – besedila vzel iz Dalmatinove Biblije in jih priredil svojim potrebam

- 1615 Hren, Čandek *Catehismus*
- 1672 Janez Ludvik Schönleben *Evangeliji inu listuvi*. (druga izdaja). Zaradi močnega vpliva govora (predvsem gorenjskega) na pisno normo, je zahteval enotnost v pisanju, v govoru pa zahteval različnost »Pisanje po šegi rodu, govor po šegi pokrajine«
- 1607 Gregorio Alasia da Sommaripa izdal ital.-slov. slovar *Vocabolario Italiano e Schiavo*. Poleg besed vsebuje pogovori in molitve v obeh jezikih. V njem jezik in pravopis pod vplivom italijanščine.
- 1715 Ferenc Temlin *Mali katekizmus*. Zapisa prekmurskega jezika, ki se je oblikoval na zač. 18. st. Prekmurci pod Ogrsko, pod vplivom madžarščine.
- 17. st. je obdobje rokopisov:
  - zasebnih: plemiška pisma, kažejo na rabo slovenščine med višjimi plastmi prebivalstva (M. I. Marenzi iz Trsta piše svoji materi Ester Goraduzi iz gradu Koča)
  - javnih: prisežni obrazci (prisege) za meščane pred opravljanjem funkcije

17. Razloge za geografsko razslojevanje SKJ od 17. do 19. st.

Tendencia pokrajinskih različic KJ je bila posledica dejstva, da so se morala besedila v SJ prilagajati predvsem neizobraženemu naslovniku in njegovemu govoru kot edinemu kodu, ki ga je obvladal – v nadaljevanju se obrača v težnjo po nadgrajevanju enotnejše tradicije enotnejše tradicije osrednjega KJ, uresničeno napr. V prvem katoliškem prevodu Svetega pisma (SP). Jezik se je približeval preprostemu ljudstvu in se tako odmikal od enostnosti in povezovalnosti.

2. pol. 18 st. se pojavljajo drugi KJ poleg osrednjega še

- *prekmurska* – najbolj oddaljena od osrednjega KJ – njen utemeljitelj Števan Küzmič;
PR: Martina Orožen primerjala Japčev in Kuzmičev prevod *Svetega pisma*. Pri pogledu na besedila, ugotavljamo, da kljub manj razumljivosti prekmurskega prevoda, je bližji v določenih skladenjskih lastnostih – ni določenega člena (*en, ta*)
- *štajerska*
- *koroška različica*

Pisci želijo pridobiti čim večje število bralcev, da bi jih izobrazili. Pišejo v jeziku svoje dežele. Slovenci v tem času upravno razdeljeni po raznih deželah

- 1768 MARKO POHLIN je v nemško pisani slovnici *Kranjska gramatika* obravnaval osrednji KJ, vendar bolj pokrajinsko – **ljubljsko**. V njej del slovnice je poetika, to kaže na ideologijo tega časa.
- 1777 OŽBALT GUSTMAN v nemško pisani slovnici SS obravnava **koroško** različico
- 1791 JURIJ G. ZELENKO (Mihail Zagajšek) v dvojezični pisani slovnici obravnava **štajersko** različico KJ
- V 18. st. se izoblikuje prekmurski KJ (KÜZMIČ, TEMLIN). V 2. pol 18. st.

V 17. st. je moč opaziti različne variante SJ, zato, ker ni bilo norme, ki bi jih združila. Na to so vplivali :

1. upravni razlogi: ločenost slo. pokrajin; Prekmurje ne spada pod isto upravo. Slovenci v tem času upravno razdeljeni po raznih deželah.

2. politične razloge, ideologija: vsaka pokrajina je zase izdajala knjige, priručniki, slovnice (Pohlin *Kranjska gramatika*, Gustman *Windische sprachlehre*). Pisci želijo pridobiti čim večje število bralcev, da bi jih izobrazili. Pišejo v jeziku svoje dežele.

18. Razvoj šolstva ob k. 18. st. v slov. prostoru in vlogo SJ v njem.

(1740-80 vlada Marija Terezija; 1780-90 vlada Jožef II, sin); reforme: vojaške, gospodarske, cerkvene, šolske, merkantilizem. Uradni učni jezik je nemščina, le nižji razredi v sln.j.

Ureditev avstrijskega šolstva pripomore k ustanavljanju šol na slovenskem. Zahteva je prvič izražena v Trubarjevi *Cerkovni ordnznji* (1564). Šolski red iz l. 1774 je določil začetni pouk v jeziku naroda. 1774 s šolsko pogodbo je uvedeno obvezno šolanje. Seveda niso vsi otroci hodili v šolo. Tisti, ki so živeli daleč in zaradi dr. razlogov, bili oproščeni šolanja. Potreba po učbenikih, učiteljih. Šolska reforma je uvedla 3 vrste šole:

1. trivialna (enorazredne šole za poučevanje branja, pisanja, računanja in verouka; v manjših krajih)
2. normalna (4-razredne, obsežen program)
3. mestna šola, (strokovna), ki traja 4 leta in je bila hierarhično najvišja. Po končanju lahko poučuješ na trivialki.

Samo trivialka ni bila utrakvistična šola (šolanje poteka v dveh jezikih). Druge pa so. Sistem poučevanja: ko dosežeš stopnjo znanja drugega jezika, prvi odpade. Od takrat kontinuirana rast SJ šoli do danes. Danes je več tujih j. Protestantske šole so bili utrakvistične (sln., nem., lat. □ ostane samo lat.). Nemščino skušali narediti za privilegirani jezik. Pri nacionalnem gibanju (pomladi narodov) je bilo potrebno izbirati med sln. in nem.

Janez grof Edling, Jurij Japel in Blaž Kumerdej so ker nekaj časa porabili preden so uspostavili sistem učbenikov in metodičnih knjig v slovenščini. S pomočjo njih bi se podeželsko ljudstvo seznanilo z verskim in posvetnimi nauki.

BLAŽ KUMERDEJ 1772 organizira OŠ na Kranjskem, se zavzemal za to, da mora vsak učitelj znati slov.; pravi, da sloven prebivalstvo izobraziti, da bo znalo izrabiti svoje potenciale in bo dober gospodar, poslušen podložnik in dober vojak. Laže pa bi se tako učili tudi tujih jezikov. Hoče ustanoviti ljudsko šolo. Želi, da bi ljudstvo naučili brati, pisati in jih s knjigami seznaniti z verskimi in gospodarskimi nauki.

J. GROF EDLING 1777 izide prva slovenska metodika za učitelje v slov. prevodu. Izobraževanje učiteljev ne zajema celotne slov. pokrajine (Celje). Razen metodične knjige so potrebovali še čitanke, začetnico za podeželske šole, prvi del računice, katekizem in razčlenjene evangelije. Ker pa naj bi bilo to vse le pripravljalna faza na nemš. pouk, so začeli l. 1777 izdajati dvojezični slov-nem slovar. Slovenske knjige so se rabili le na trivialkah, na podeželju.

Učbeniki so bili za vsako pokrajino posebej, da jih približali otroku, ki znal samo svoje narečje.

Prve učbenike so dobilo prekmurski slovinci 1790: ABC – knjižica za narodni šolski pouk z madžarskim tekstom na drugem mestu (prevedel Kuzmič). Drugi so si pomagali z dvema izdelanimi abecednikoma:

- Kranjska: ponatis Pohlinove Abecede 1789, 1798
- Koorška Gustmanova izdaja ABC bukvice teh črk inu besed

Po l. 1777 pa začno izhajati prve strokovne knjige:

- Anton Janša *Čebelarstvo*
- A. T. Linhart *Bukvice od živinskih bolezni*
- Makovec *Katekizem za babištvo*
- Vodnik *Velika in mala pratika*

Prvi ljubljanski časopis *Ljubljanske novice* 1797-1800.

K. 18. st je šolam uspelo razširiti rabo SJ, s časopisom in pratiko pa ustvarili vsakdanje oblike knjižne besede.

Po **marcu 1848**, ko so polit. spremembe v avstr. monarhiji Slovincem za nekaj časa omogočile odkrito narodnopolitično delovanje in se je težišče jez. načrtovanja in jez politike preusmerilo na odločilni področji uprave in šolstva (kmečkoprebivalstvo prvega uradovanja v slov ni sprejelo ko nekaj pozitivnega). Zahteve po enakopravnosti, ki neločljivo povezana z jez enakopravnostjo oz. s pravico do polne rabe narodnega jezika.

Program Zedinjene Slovenije 1848 – enakost za vse narode in vse jezike:

Uresničevanje zakona je bilo problematično. Pomembno je, da se je začela prevajalsko delo in l. 1849 je začel izhajati sln. državni zakonik in vladni list.

- Pravica do šolanja v narodnem jeziku je bila stalna pomarčna zahteva; sankcioniralo je več pravnih aktov, npr. Ministrski ukaz 1848, ki je določal, da se v ljudskih šolah, kamor spadajo tudi 3 razrede mestnih šol, učencem odtlej deli pouk v maternem jeziku. V **šolstvu** uresničevanje te pravne norme ni potekalo gladko: se upirala šolska uprava, še bolj pa zato ker v slov ni bilo ustreznih učnih knjig tudi je bila vprašljiva jez zmožnost učiteljev.
- 1851 je bila ukinjena oktroyirana¹ ustava, odpravljene polit pravice državljanov
- Ustavno življenje se je spet obnovila šele po l 1861
- Zavedanje pri izobražencih, da je slov premalo razvita za upravno in šolsko rabo, tudi zato da ni bilo ustreznega obsega rabe in spremljajoče jezikovnonačrtovalno dejavnostjo. Jezikovna politika v slov. prostoru prvič preseгла stopnjo razvitosti jez načrtovanja. To sprožilo daljnosežne spremembe v normiranju SKJ ter zagotavljanju potrebnega besediln. korpusa.

Po l. 1848 jezik ni bil več razumljen le kot sredstvo sporazumevanja, temveč najrazpoznavnejši znak narodne pripadnosti.

19. Slovnice SJ v 18. st.

V 18. st. oživi zanimanje za slovnico

- 1715 Hipolit, priredba Bohoričeve slovnice *Grammatica latino-germanico-slavonica*
- 1758 Jezuiti v Celovcu izdali nemško različico Bohoričeve slovnice
- 1768, Pohlin, *Kranjska gramatika*
- 1777, Gustman, *Windische sprachlehre (Slovenska jezikovna vadnica)*

MARKO POHLIN je kot ljubljanski meščan, želel uzakoniti ljubljansčino kot knjižno normo. Obravnaval se je kot prvega slovníčarja in tako ignoriral Bohoriča. Zavedal se je, da gre za slovnico ozkega področja. V uvodu je tako kot Bohorič pisal o slovenstvu in slovanstvu ter o njuni razširjenosti. Boji se, da bi želeli izobraženci odpraviti domači jezik. Da se ne bi to zgodilo, je prvo sredstvo gramatika, drugo slovar. Med rojaki je s svojim delom želel zbuditi veselje za podobno delo in skrb za jezik. Negativna kritika je doletela njegovo popravljane črkopisa-zamenjal znake za č, ž, š. Te znake niso izboljšale pisave, zato so jih zavrnili.

Kranjska gramatika vsebuje:

---

¹ **oktroyirati** - uveljaviti brez odobritve parlamenta (!)

- oblikoslovje
- skladnjo
- črkopis

Z izidom njegove slovnice se pri nas začne razsvetljenje. V slovnici je pomemben METRIČNI DODATEK, kjer zapiše prvo literarno teorijo za slovenske potrebe.

Pohlin je največji odpor doživel na Štajerskem (Popovič) in Koroškem (Gustman)

GUSTMAN zagovarja enovitejši vseslovenski KJ, razumljiv ne le na Koroškem, temveč tudi v dr. pokrajinah. V svojem delu zajema vseslovenski j., čeprav ponekod daje prednost koroškim značilnostim. Njegova slovnica je boljša od Pohlinove, napisana v bohoričici, sklanjatev je urejena, oblikoslovje je bližje tradiciji. Izpostavi potrebo pisanja za vse Slovence. V knjižni normi je vzpostavil ravnotežje med tradicijo in novostmi.

20. Pohlinova slovnica, kdaj je izšla, kako se imenovala, jezik podlaga KJ normi

Kranjska gramatika 1768, to je 2. slovenska slovnica. Za knjižno normo si je izbral jezik Ljubljane v 2. pol. 18. st. Zamenjal je znake za č, š, ž. Vpeljal latinske znake.

21. Razloge za nastanek prekmurske knjižne slovenščine.

V 18. st. se je začel razvijati osebni nacionalni jezik – prekmurski jezik. Prekmursko narečje je od ostalih govorov najbolj oddaljeno. Prekmurje je bilo polit. in upravo ločeno od ostalih pokrajin (so bili pod Štefanovo krono – madžarski del Habsburške monarhije; leta 1918 pa Prekmurje pripada SHS). Nastanek je utemeljen tudi s tem, da je manjšina ohranila pravico do branje protestantskih knjig, izgubila pa pravico do pridiganja in šolnikov, ki jo je imela v 17. st. Knjiga se je morala sama približati bralcu, brez posrednikov, ki bi jo razlagali.

PKJ se je izoblikoval v:

- FERENCE TEMLIN *Mali katehismus* 1715 – prekmursko narečje, madžarski črkopis
- N. N. *Abecedarium* 1725 – izdali na osnovi Temlinovega malega Katah. – slovensko
- ŠTEVAN KÜZMIČ *Katekizem* 1752, *Abecednik* 1753, *Novii zakon* 1771 - največji del prekmurske književnosti

Novi zakon: Za Slovence priznava Kranjce in Štajerce, Korošcev in Primorcev ne omenja. Poleg K/Š še Prekmurci tisti, ki bivajo med Muro in Rabo. Njihov jezik ima preveč svojega, zato potrebuje svoje knjige.

PKJ ni imel velikega upliva na oblikovanje SKJ.

22. Pojasnite jezikovnonačrtovalno vlogo almanaha *Pisanice*

- *Pisanice od lepeh umetnosti* 1779-1781, prvi slov almanah (pesniški zbornik) neverskega značaja, ima leposlovnostni značaj. V 3 zvezkih + eden je v rokopisu (ni izšel). Prvič nastopa široki korpus necerkvenih besedil v SJ.
- Prva znana organizacijska pesniška dejavnost v SJ je imela predvsem vlogo načrtovanja in utrjevanja jezikovnega statusa.
- **Damascen Dev** (urednik in glavni avtor) in sodelavci s pesniškim almanahom *Pisanice od lepeh umetnost* predvsem potrjevali misel o enakopravnosti slov. dr. j. Naslovnik almanaha je bil interni razsvetljski krog, nanj je delovala z agitacijo (ni bil namenjen široki množici, kar se vidi v jeziku, oblikovanju pesniških besedil); krepil samozavest glede smiselnosti dela na drugih jezikovno-načrtovalnih področjih in širil korpus. Pobudo zanj je dal že Pohlin v slovnici, ko je

izjavil, da naj se materinega jezika ne sramujejo, ker je enakovreden evropskim jezikom. Pisanice so izhodišče za Vodnikovo poezijo.

- Posebno vrednost PJ je bila v utemeljevanju statusa SJ

PJ za utemeljevanje statusa SJ dokazuje dejstvo, da je metrika sestavni del slovnice, in sicer tako **Pohlinove** kot rokopisne **Kumerdejeve**.

23. Kdaj in kje sta bili ustanovljeni prvi stolici² za SJ, kakšno jezikovnonačrtovalno vlogo sta imeli in kdo sta bila prva predavatelja.

V 19. st. so govorni položaji, ki bi J zagotovili višji status, uprava, sodstvo, šolstvo, znanost, z redkimi izjemami zaprti. Slovenska jezikovna situacija je bila diglotična: nižji status je imel slov. dialekt (pogovorni j), višjega pa nemški kulturni j. Taka diglosija zagotavljala socialno razločevalnost. Toda s **preoblikovanjem razsvetljenske ideologije v narodno miselnost** je tako stanje postajalo moteče.

Treba je bilo za komunikacijo v slov. motivirati izobražence slov. rodu, poskrbeti za njihovo jez. zmožnost in s tem preseči omejeno, v glavnem enosmerno funkcionalnost SKJ z izobraženim tvorcem in z opismenjenim socialno nižjim naslovnikom.

Deloma ta misel se je uresničevala z ustanovitvijo prvih STOLIC za SJ

- a) 1812 na graškem liceju, Janez Nepomuk Primic
- b) 1817 ljubljanskem liceju – profesor Franc Metelko, zasluga je tudi Kopitarja
- c) 1822 Celovski licej, je bila zavrnjena

Sta bili sicer nadaljevanje razsvetljenskega načrta, toda pomenili sta priložnost za kultiviranje jezika in ozaveščanje dejstva, da je znanje omikanega jezika pogoj za poklicno in družbeno uspešnost izobražencev, predvsem seveda duhovnikov.

Toda licejski pouk ni prekinil enosmerne funkcionalnosti SKJ, kljub vse večjemu korpusu besedil, zaradi funkcionalne omejenosti se je približeval preprostemu ljudstvu in se tako odmikal od enotnosti in povezovalnosti.

24. Slovnice SJ v prvi tretjini 19. st. (do 1840) z avtorji, letnico izida in kratkimi oznakami.

1. **1809 J. Kopitar** *Grammatik der slavischen Sprache in Krain, Karnten und Steyermark*. Znanstvena slovnica SKJ na Kranjskem, Koroškem in Štajerskem. Prva slovenska znanstvena slovnica v nemščini, vpliv Zoisa. Glavni del se nanaša na glasovno-naglasna vprašanja in pisna vprašanja ter na morfologijo in oblikoslovje. V uvodu predstavi razvoj j. od Trubarja. Zavezanost živemu narodnemu jeziku in dajanje prednosti domačemu glede na tuje. Opis SJ izhaja iz lastnosti njega samega. Ideja: skupni j. Slovanov, SJ naj se očisti germanizmov in tuje skladnje, na podlagi kmečkega jezika. Zasnoval je modernejšo kodifikacijo SJ; se naslonil na tradicijo in načelo opisa in predpisa. Poudarjal, da ima SJ prednost v naglasnem in glasovnem sistemu, kar ga dela močnejšega od nem in dr. Z. j. Ideja skupnega črkopisa Slovanov.
2. **1811 V. Vodnik** *Pismenost ali gramatika za perve šole*. Prva slovnica v slov. j. v celoti. Zasnovana kot učbenik (za potrebe šol). Vebuje: črkovno-glasovno oz. pravopisno-pravorečni del, oblikoslovje, skladnjo, besedotvorje z eksplicitno slo-nem protistavo zlasti v zvezi z zloženkami. V slorskem dodatku začne oblikovati strokovno izrazje. Prvič omenjena pomenska razločevalnost sln. **tonemskega naglasa**. Prinaša novo terminologijo.

---

² stolica - učno-znanstvena enota oddelka univerze

3. **1824 P. Dajnko *Lehrbuch der windischen Sprache***. Namen: normirati vzhodnoštajerski jezik (normativna slovnica vzhodnoštajerskega jezika)
2 dela: besedoslovje, skladnja
Želel je uresničiti Kopitarjevo željo po izvoru KJ iz ljudskega govora; pri tem napačno razumel ljudski govor (po Kopitarju 7 narečij). Normiral je svoj črkopis dajničico, želel je urediti pisavo za sičniki in šumniki. Je bil plodovit pisatelj: *Katakizem, Abecednik; zgodbe svetega pisma, molitveniki*
4. **1825 F. S. Metelko *Lehrgebaude der slowenischen Sprache***. Predgovor o zgodovini sln. književnosti 16. st in prvo objavo prvega *Brižinskega spomenika*. Se naslanjal na Kopitarjevao slovnico. Ustvaril nov črkopis metelčico (12 novih črk), pri tem pomagal s cirilskimi in grškimi črkami. Prva slovnica, ki je določila slovensko znanstveno izreko. Močno nasprotujejo Prešeren in Čop.
6 delov: predgovor, tvorba besed, skladnja, pregibanje besed, razl. reki in izrazi.
Po fonološkem načelu, da ima vsak pomenskorazločevalnio glas svojo črko, sta skušali reformirati bohoričico, vendar neuspešno. Prevladala zvestoba tradiciji, bohoričici (Čop)
5. **1832 A. Murko *Theoretisch-practiche slowenische Sprachlehre***. Uporabil bohoričico, s tem zavrača vse dotedanje poskuse spremembe črkopisa. Leta 1843, 1850 v ponatisu je prvi iz slovnice uporabil gajico. Naslanjal se na Kopitarja. Doda vaje za prevajanje v sln. in nemščino + najpomembnejše besede. Na koncu doda Prešernove pesmi v nemščini. Zavzema se za enotni osrednji kranjski KJ. Uvaja tudi štajerske značilnosti. Največji nasprotnik dajničice.
6. **1850 I. Navratila prva slovnica strokovnega in pravniškega j.,**
7. **1850 M. Majarja *Slovnica za slovence***
8. **1863 predelana 2. izdaja *Slovenske slovnice A. Janežiča***
9. **1866 je izdal Levstik *Die Slovenische Sprache ...*; zlasti na ravni oblik se je opiral na stesl.**
10. **1881 J. Šiman *Slovensk slovnica po Miklošičevi primerjavi* skušal popularizirati Šimanovo primerjalno slovnico**
11. **1893-95 S. Škrabec, *Nekoliko slovnice za poskušnjo***
12. **1890 V. Oblak**

25. Sociolingvistična vloga Kranjske čbelice

(1830, 31, 32, 34, 48) Leta 1833 ni izšla.

Izšlo 5 zvezkov.

4. zvezek cenzurira Čop, pritožbe janzenistov, roma h Kopitarju na Dunaj. Žaljivke.

Treba je bilo za komunikacijo v sln. motivirati izobražence sln. rodu, poskrbeti za njihovo jez. zmožnost in s tem preseči omejeno, v glavnem enosmerno funkcionalnost SKJ z izobraženim tvorcem in z opismenjenim socialno nižjim naslovnikom. Kako motivirati:poskrbeti za nastajanje večjega besedilnega korpusa, naslovljenega na meščanskega izobraženca. Tak načrt vključeval ustrezno publikacijsko dejavnost:

- 1824 *Slavinja* – cenzura prošnje ob ustanovitvi zavrnila

- 1830 *Kranjska čbelica* - naslovnik izobraženec, isti naslovnik kot *Slavinja*; tudi je bil drugačen jezik, ki bi moral naslovniku ugajati in mu omogočati poistovetenje. Cilj kultiviranje³ SJ, v smislu spreminjanje j. za izobražence in postopoma preoblikovanje diglotične⁴ vertikale v polnofunkcionalnost KJ. **Urednik Kastelic (!)**. Prešernov opus. Njeno izhajanje odvisno od cenzure. Hotela postaviti temelje novi umetni pesmi.

Se ponujal nov načrt: poskrbeti za nastajanje slov. bes. korpusa, naslovljenega na meščanske izobražence in s tem posredno poskrbeti za jezikovno in narodno sredotežnost. Ustrezna publikacijska dejavnost – neuspešno *Slavinja*, uspešnejši KČ.

1830 prvi zvezek *Kranjske čbelice* – cilj se je odločila doseči s pesništvom, vzroki za to:

- je cenzura popustljivejša
- ter že nastalo veliko pesniških besedil v slov. v rokopisih (ni bilo možnosti za objavo)
- tradicija pesniških publikacij, jo uporabili ko precedens⁵.

(Kultiviranje⁶ maternega jezika je metafora za kultiviranje nac. zavesti). SJ se ni razvijal na uradnem področju, ker ni imel za to možnosti, je bila zelo omejena, zato se je začel razvijati na področju, ki ni povezana z zunanjimi priložnosti za rabo, torej v literaturi. PJ pa je zaznamovan s svojo znakovno posebnostjo in ni primeren za to vlogo. Za omenjeno jez. načrtovanje je bolj primerna proza.

Prešernova poezija je kvalitetni umetnostni besedilni korpus, primeren za kasnejše literarnokanonizacijske procese. Tako pesništvo je krepilo status SJ, na samo jez. možnost sodobnih naslovnikov pa je neposredno vplivalo manj, kot je predvideval načrt. Kultiviral PJ, postavil njegove standarde.

Po 4. zvezku KČ je nastalo publikacijsko zatišje.

26. Razvoj publicistike v SJ pred l. 1843

V 19. stoletju se pojavi vprašanje, kako bi se dalo motivirati izobražence sln. rodu za komunikacijo v sln., poskrbeti za njihovo jez. zmožnost in s tem preseči omejeno, v glavnem enosmerno funkcionalnost SKJ z izobraženim tvorcem in z opismenjenim socialno nižim naslovnikom.

Najprej je bilo potrebno poskrbeti za nastajanje večjega besedilnega korpusa, naslovljenega na meščanskega izobraženca. Tak načrt vključeval ustrezno publikacijsko dejavnost:

1795-97 *Velika pratika*: pesmi, napisi za mesece, uganke, poučni sestavi o vremenu, poljedelstvu, zemljepis, hišnih opravilih, zdravstvu. Tiskar Janez F. Egger

1798-1806 *Mala pratika* Vodnik: posnetek VP. Naslovljeno na vse soc. plasti

1797-1800 *Ljubljanske novice* Ur. Vodnik. Majhen odziv pri bralcu, niso prodrle iz Kranjske. Prvi slov. časopis.

Prvič je zamisel razločno oblikovala l. 1824 z zasnovanjem znanstvenega časopisa *Slavinja* – cenzura prošnja 3 duhovnikov ob ustanovitvi zavrnila, z mnenjem, da slov. časopis za izobražence sploh ni potreben, saj jih je dovolj na razpolago v nemščini.

Namen: poskus publicistike za izobražence, z namenom opozoriti na diglotično situacijo.

3 kultivirati - načrtno se ukvarjati s čim, navadno z namenom doseči boljšo, popolnejšo obliko

4 diglosija - raba dveh jezikov, zvrsti jezika za različna področja, dvojezičje

5 precedens - ravnanje, postopek kot zgled, potrdilo za (poznejša) podobna ravnanja, postopke:

6

1830 v Ljubljani izide prvi zvezek pesniškega almanaha *Kranjska čbelica* - naslovnik izobraženec; tudi je bil drugačen jezik, ki bi moral naslovniku ugajati in mu omogočati poistovetenje. Cilj je bil kultiviranje⁷ SJ, v smislu spreminjanja j. za izobraženca in postopoma preoblikovanje diglotične⁸ vertikale v polnofunkcionalnost KJ.

1840 Ilirske novice, politični časopis, zaradi polit. razmer izdaja ni bila dovoljena.

1843-1903 Kmetijske in rokodelske novice, Bleiweis

27. Jezikovnonačrtovalna vloga KRN v zač. letih izhajanja.

KRN prvi poljudnoznanstveni časopis 1843-1903, bil je gospodarski in literarni. V političnem smislu nazadnjaške, nasprotovale revolucionarni težnji.

Izdaja: Kranjska kmetijska družba

Ur.: Janez Bleiweis

Janez Bleiweis *Kmetijske in rokodelske novice* 1843. Zaradi situacije se je program navidezno se odrekel kulturnemu in političnemu poslanstvu ter prezrl tradicijo (pesniški korpus). Njegov cilj naj bi bil razsvetljevanje ljudstva. Časopis naj bi bil namenjen tistim, ki se niso mogli naučiti nemščine.

- Prvič nastajal na slovenskem obširni besed. korpus s širšim krogom naslovnika, ki ni več ločen na kmeta in izobraženca: bralca učili SJ; spodbujali nastajanje novih besedil; krepili aktivno jez. zmožnost pišočega.
- Vzpostavljali se uzus⁹ v SJ – možnost za nove kodifikacijske postopke
- So bili sredotežne, so imele naročnike v vseh sln. deželah
- Besedila skušala združevati socialno in geografsko raznolike naslovnike; PB pa naslovnike razločevala na izobraženca in preprosto ljudstvo (meščanstvo je potrebovalo v jeziku statusno razločevalnost - Koseski).

Ljudstvo je še ostajalo ljudstvo, ne pa narod – Novice so ga poučevale in izobraževale. Združevanje je bilo samo načelno.

i. Razlika med programskim in dejanskim naslovnikom Novic

- Dejanski naslovnik je bil izobraženec, to potrjuje Grafenauerjev seznam naročnikov, v katerem le petina kmetovalcev. Tako sestavo naročnikov je bilo potrebno upoštevati – ne glede na prevladujočo poučno vsebino.
- Prvič po renesansi je v sln. nastajal obsežen besedilni korpus, namenjen širokemu krogu naslovnikov, ne več kategorično ločenim na preprosto ljudstvo in na izobraženca. Z branjem Novic so se naročniki:
  - Dejansko učili sln.j.
  - Se je spodbujalo pisanje tekstov, ker je bil časopis periodični, je bilo potrebno veliko besedil
  - Krepil aktivno avtorjevo jezikovno zmožnost v sln.j.
  - Vzpostavljali se je uzus (navada, običaj) v SKJ
- So bili jezikovno sredotežne, saj so imeli naslovnika po vsej Sloveniji
- Besedilni korpus se je začel zvrstno razslojevati
- Ko so se Novice utrdile med naročniki, so začeli ponatiskovati starejša besedila.

7

8

9 uzus – navada, običaj; splošna raba

28. Jezikovne zahteve v okviru Zedinjene Slovenije.

Program Zedinjene Slovenije 20.4.1848. Program je oblikovalo dunajsko društvo Slovenija – enakost za vse narode in vse jezike (pomlad narodov); Slovenci prvič postavimo odkrite narodne zahteve.

- razkropljeni narod se zedini v eno kraljevstvo pod imenom Slovenija. Združitev KR, ŠT, PRI, KOR v en narod pod imenom Slovenija. Pravica, da se sami odločimo, kdaj bomo svoj jezik vpeljali v urade ...
- Narodna enakopravnost je povezana z jezikovno enakopravnostjo, oz. pravico do popolne rabe narodnega jezika. SJ je enakovreden nemškemu. Jezikovni status slo.:
  - Pravica do polne rabe nar. jezika
  - Svobodna raba
  - Slov. kot uradni j. rabljen v šolah, državnih uradah, v javnosti, uradnih listinah
  - SJ mora biti na vseh področjih, tudi umetnosti in znanosti.
- Slo je del avstrijskega in ne nemškega cesarstva

Načelo enakosti pravic je bilo po marčni revoluciji vgrajeno v vrsti avstrijskih dokumentov: **v obeh ustavnih osnutkih, v oktroirani ustavi 1849**, katere 5. člen zagotavljal nedotakljivo pravico do varovanja in razvijanja narodnosti in jezika. Uresničevanje zakona je bilo problematično. Pomembno je, da se je začela prevajalsko delo in l. 1849 je začel izhajati sln. državni zakonik in vladni list.

- Kljub pravnim zagotovilom se **uradništvo** ni bilo pripravljeno odreči uradnemu sporazumevanju v nemščini (izgovori: jezik ni dovolj razvit).
- V **šolstvu** uresničevanje pravne norme (učencam, tudi v mestnih šolah, deli pouk v maternem jeziku) ni potekalo gladko: se upirala šolska uprava, še bolj pa zato, ker v slovenščini ni bilo ustreznih učnih knjig, tudi je bila vprašljiva jezikovna zmožnost učiteljev.
- Neuresničevanje pravil tolerirala vlada.
- 1851 je bila ukinjena oktroirana¹⁰ ustava, odpravljene polit pravice državljanov.
- Ustavno življenje v monarhiji se je spet obnovilo šele po 1861; šele z osamosvojitvijo 1991 dobi sln.j. status državnega jezika.
- Zavedanje pri izobražencih, da je slovenščina premalo razvita za upravno in šolsko rabo, tudi zato da ni bilo ustreznega obsega rabe in spremljajoče jezikovno-načrtovalne dejavnosti. Jezikovna politika v sln. prostoru prvič preseгла stopnjo razvitosti jez načrtovanja. To sprožilo daljnosežne spremembe v normiranju SKJ ter zagotavljanju potrebnega besediln. korpusa.

Po l. 1848 jezik ni bil več razumljen le kot sredstvo sporazumevanja, temveč najrazpoznavnejši znak narodne pripadnosti.

30. Kdaj, katere so in kaj pomenijo za razvoj SJ nove oblike.

---

¹⁰ oktroirati - uveljaviti brez odobritve parlamenta

V glavnem glasovne spremembe po l. 1848, ki so dotedanji predvsem kranjski KJ približale drugim slovenskim narečjem. Kompromisi nastali znotraj jezika, sprejeti kot norma SKJ. Po tem letu se z odločnimi koraki izoblikuje vsesplošni sln.j., tako da so v dotlejšnji osrednji pokrajinski jezik sprejeli nekatere značilnosti predvsem nekranjskih narečij, t.i. nove oblike.

Pomen za SJ:

- Odpre se postavljanje novih meril za knjižnojezikovno normo
- Do kon. st. se utrdi razvojna smer sln. pisanja brez umetnih odlomkov
- Oblike so se uveljavili l. 1852. Izraz zahteve po svododni rabi SJ, po enakih pravicah, kot jih ima NJ, zato uvedejo NO, ki naj bi povezovali KJ.

Novе oblike kodificira Janežič v Slovnici l. 1854:

- *-de>-da (veznik)* (Gorenjci so »de« izgovarjali »d«)
- *š>šč*
- *r se začne pisati brez polglasnika vert>vrt*
- sklanjativne končnice *bratam>bratom*
- uvede se ujemanje v spolu, sklonu, številu *mlade dekleta>mlada dekleta*
- vokalizem Metelkove slovnice se je reducirala
- moška prid. končnica *-iga > -ega*

Slovinci začutijo, da SJ je sredstvo za komuniciranje in povezovanje.

Poenotijo se dialektične različice, na podlagi katerih se osrednji SKJ preoblikuje in razvije v splošnoslovenskega 1854-1870.

31. Kateri slovar je prvi prinašal sistematično informacijo o dinamičnem in tonemskem naglasu SKJ

Pleteršnikov slovar 1895

Slovar je vseslovenski saj zajema besedje vseh pokrajin v SLO.

Pleteršnik je jemal besedno gradivo iz pomembnih tiskanih in rokopisnih virov, iz vseh sln. pokrajin, oz. vseh književnih tradicij. Vsaki besedi je določil mesto naglasa in tonemski naglas (višina + potek naglasa), usklajene s kranjskim, pri čem se je opiral na Škrabca in Valjavca.

JEZIKOVNA LOJALNOST: odločitev za komunikacijo v nekem jeziku, če v okolju obstajata 2 jezika. J2 ima nižji status, govorec se z njim identificira, zna pa še J1. Če svoj materni j. zataji, ni jezikovno lojalen.

GOVORNI POLOŽAJ: gre za možne situacije, kjer se nek jezik govori ali piše. (formalni, neformalni, javni, zasebni)

JEZIKOVNO NAČRTOVANJE: je načrt statusa korpusa in kodifikacije. Je zagotavljanje ustreznih formalnih okoliščin jezikovne rabe. Danes so izvajalci JN jezikoslovci, strokovnjaki. Za kodifikacijo morajo imeti pooblastilo. Danes ga ima SAZU. JN je danes stvar institucij, včasih pa je bila to stvar posameznikov.

STATUS SLN. J. V ČASU ILIRSKIH PROVINC: 1809-13; administrativno-politična tvorba sln. in hrv. dežel pod fr. oblastjo. Z njimi si Napoleon zagotovi kopno pot do Turčije in makedonskega bombaža, onemogoči pomorsko zvezo med Avstrijo in Anglijo. Sedež imajo v LJ. Uvedejo nekatere davčne, sodne upravne spremembe. V OŠ in gimnazijah je uveden pouk v sln.j. IP odvzamejo Cerkvi nadzor nad šolstvom.

Sln. j. ni več sredstvo za versko vzgojo, ampak tudi sredstvo za izobraževanje in učni predmet. Pomembne so Vodnikove učne knjige. V času IP delujejo Vodnik, Zois, ...

JEZIKOVNA POLITIKA: dejavnost, ki v družbi uveljavlja rezultate jezikovnega načrtovanja. Lahko deluje tudi proti jezikovnemu načrtovanju, zlasti na področju, kjer bivata dve kulturi in jezika. Določa predvsem status standardnega jezika in ne kodifikacij.

KDAJ SO SE POJAVILI ELEMENTI STANDARDNOSTI JEZIKA? Trubar v prvi knjigi. Pred tem je tudi mogla biti neka standardizacija, ki pa še ni bila kodificirana. (Ena teorija trdi, da je Trubar je pisal v domačem jeziku Raščice z določenimi nedolenjskimi posebnostmi, Rigler pa trdi, da je pisal v jeziku Ljubljane.)

PANSLAVIZEM: ideja o kulturni vzajemnosti in politični združitvi vseh Slovanov

ILIRIZEM: kulturno-politično gibanje, zlasti na Hrvaškem, s težnjo po združitvi južnih Slovanov

PURIZEM: pretirano prizadevanje za čist jezik, zlasti z izločanjem tujih prvin. J. nazor, ki zagovarja domače pred tujim

KATEKIZEM: knjiga z osnovami krščanskega nauka, ponavadi v obliki vprašanj in odgovorov

BOHORIČICA: sln. latinična pisava, ki jo je uvedel Trubar. Za prve sln. knjige jo je priredil iz nemške pisave, vendar ne z gotskimi črkami. V tej pisavi je uvedel posebna znamenja za sičnike in šumnike, vendar jih sam ni dosledno uporabljal. Krelj in Bohorič sta to pisavo izpopolnila. Cel glasovni sestav je Bohorič predstavil v svoji slovnici, zato nosi njegovo ime. Krelj je poleg dosledne rabe za šumnike razložil še glasova u in v, uvedel akcentske znake, označil mehka nj in lj. Pisava se obdrži do leta 1846, ko jo izpodrine gajica. (latinica so vse pisave, ki niso cirilica).

AVTOR, KI JE V 17. STOLETJU POSTAVIL KNJIŽEVNO NORMO? Schönleben. Leta 1672 izda *Evangeliji inu listovi* V uvodu razloži svoj pogled na KJ: piši po šegi rodu, govori po šegi pokrajine.

TRUBARJEVA DELA: 1550 ABECEDNIK, KATEKIZEM; 1555 ABECEDARIUM; 1557 TA PRVI DEJL TIGA NOVIGA TESTAMENTA, TA SLOVENSKI KOLEDAR; 1558 EN REGIŠTER ... ENA KRATKA POSTILA; 1560 TA DRUGI DEJL TIGA NOVIGA TESTAMENTA; 1561 SV. PAVLA TA DVA LISTA; 1564 CERKOVNA ORDNUNGA; 1566 TA CELI PSALTER DAVIDOV; 1567 TA CELI KATEHISMUS, SV. PAVLA LISTUVI, ENI PSALMI; 1575 TRI DUHOVSKE PEJSNI, CATEHISMUS Z DVEJMA IZLAGAMA; 1577 NOVIGA TESTAMENTA PUSLEDNI DEJL; 1579 TA PRVI PSALM Ž NEGA TRIJEMI IZLAGAMI; 1582 TA CELI NOVI TESTAMENT (objavi 22 knjig v sln.j. in 2 v nem.j. + 10 predgovorov v nem.j.)

CERKOVNA ORDNUNGA: je urejevala razmere in razmerja znotraj protestantske organizacije, predpisovala obliko obredov, določala položaj reformirane cerkve do sveta. Ideja šolstva. Izšla je leta 1564 (!), Trubar.

AVTOR »ZNAJSTVENA TERMINOLOGIJA S POSEBNIM OZIROM NA SREDNJA UČILIŠČA«: Matej Cigale, 1880

IZPRIČANA RABA SLN.J. V SREDNJEM VEKU: Spanheimov (koroški vojvoda) pozdrav Ulrichu Liechtensteinskemu: »Bug vas primi, kraljica Venus!« (Bog vas sprejmi, kraljica Venus) + slovenski obredi ustoličevanja koroških vojvod + raba pismenstva

RAZLIKA MED NORMALKO IN MESTNO ŠOLO?

750-1550 predknjižno obdobje	1550-1615 reformacija in protireformacija	1615-1672 obdobje slovstvenega zastoja	1672-1768 barok	1768-1830 razsvetljenstvo in predromantika
Naslovnik: široke množice	Široke množice: preprosto ljudstvo in višji sloji		Neizobraženo ljudstvo	Preprosto ljudstvo in izobraženstvo
Korpus: pismenstvo: obrazci splošne spovedi, pridiga o grehu in pokori, molitve, cerkvene	Verska besedila: prevodi SP, zbirka odlomkov iz SP besedil, zbirke razlag SP textov, katekizmi, slovnica,		versko slovstvo: molitveniki, verska premissljevanja, prevodi verskih meditacij, pridige, verske igre,	Nabožni spisi, poučni spisi za ljudstvo, zabavne knjižice, slovnice s predgovori, prevodi verskih knjig,

pesmi Ljudsko slovstvo: pesništvo, proza	slovar, zbirka pesmi, molitve, himne, psalmi		katekizmi, prevodi SP, uvodi, slovnica, slovar, cerkvene pesmi, ljudske pesmi+pesmarice	zgodovinopisje, šolske knjige, članki v časopisju, razprave, lirika, epika, dramatika.
--	---	--	--	---